

A 2016-ban átdolgozott Etikai Kódex elé

A felnőtté válás életkori határán már jócskán túllépett 21 éves Szociális Szakmai Szövetség – vele egykorú – Etikai Kollégiuma negyedik alkalommal vizsgálta felül a Szociális Munka Etikai Kódexét 2016-ban.

A kódex felülvizsgálatainak mindenkor célja, hogy az aktuális helyzetekhez igazodva segítse a szociális munkát végzőket a munkájuk során felmerült etikai dilemmák feldolgozásában, az etikus munkavégzésben.

Ugyanakkor az Etikai Kódex nem tud a napi eseményekre azonnal reagálni. A kódex a már ismert, megfogalmazott problémákra igyekszik megoldásokat felvázolni. A változásokat csupán meglehetősen nagy késéssel tudja követni.

A kódex a szociális szakma résztvevőinek etikus munkavégzését kívánja elősegíteni. Ugyanakkor nagyon fontos a hatályos jogszabályok betartása, még akkor is, ha azok esetenként nehezen követhetőek.

Az Etikai Kódex:

- útmutatást kíván adni az etikus szociális munkához;
- mind a kliens, mind a szociális munkás szempontjait figyelembe véve a szociális ellehetetlenülés elkerüléséhez ad támpontokat;
- segíteni kíván a szociális munkát végzőknek a mindennapok anyagi, erkölcsi útvesztőiben, a kliensek segítésében.

A legutóbbi felülvizsgálat során – az aktuális helyzethez igazodóan – a kódexet szövegének pontosítása és módosítása mellett egy preambulummal, valamint kilenc új ponttal egészítettük ki. Módosítottunk és pontosítottunk a Záró és Értelmező rendelkezésekben is.

Tettük ezt azért, mert hangsúlyozni, kiemelni vagy egyértelműbbé akartunk tenni fogalmakat. A kódex új pontokkal történő kiegészítését szükségessé tették a megváltozott társadalmi problémák, valamint a szociális ellátások mennyiségi és minőségi változása során jelentkező új helyzetek. Az alkalmazkodás szükségességét erősítették meg a hozzánk érkező jelzések is.

Az Etikai Kollégium törekszik arra, hogy a kódex szellemiségét, élő, organikus szerkezetét megtarthassa és a szociális ellátás szereplői számára mindenkor segítséget nyújtson. A felülvizsgálatban a kollégiumhoz érkező ajánlásokból merítettünk. A kódex aktualizálása hosszú előkészítő időszakkal indult, amely során a kollégiumi tagok összegyűjtötték a saját szervezeteiktől érkező jelzéseket, javaslatokat. Az elkészült anyag közös munka eredménye, amelyben a szakma tapasztalatai, javaslatai fogalmazódnak meg, jutnak érvényre.

A kódex az egyes normákat nem tudja részletezni, hiszen nem lehet példatár. Erőssége, hogy 0. mérföldkő, hogy újra rögzíti az értékeket a megváltozott körülmények között.

A szakmai tisztesség és becsület, az erény mibenléte nem igazolható szakmai vagy logikai érvekkel, azt a szakmai etika támasztja alá, ennek írott lenyomata az Etikai Kódex.

Ugyanakkor a kódex messze nem azonos a szociális szakma valamennyi sztenderdjének, tudásának, tapasztalatának gyűjteményével, a szakma bölcsessége sokkal tágabb a kódex tartalmánál.

A szociális tevékenységek erényes gyakorlásának normáit a hagyomány, a tisztességes közös szakmai gyakorlat értékeinek megőrzése, ápolása teremti meg, de ez természetesen mindenkor az időszerű professzionális tudásbázis környezetében érvényesülhet.

Ebből a szempontból szükségszerű az is, hogy a módosítások ne legyenek „forradalmi” változások, a múlt hagyományait csak az elődök, a közös múlt tiszteletben tartásával, folyamatosságra törekedve szabad változtatni – épp azért, hogy a kódex képes legyen megfelelni legfőbb céljának, a szakma közösen vállalt tisztességének, becsületének, erkölcsi hagyományainak védelmére.

Az Etikai Kollégium tagjai tisztában vannak képességeik, tudásuk tökéletlenségével. Ezzel szembesít bennünket az a számos kérdés és javaslat, amelyek a mindennapi munkavégzés során merülnek fel és fogalmazódnak meg a terepen dolgozóknak, ez közös szakmai tudásunk bővítésének legfontosabb forrása.

Csak akkor jöhet létre egy eleven, a szociális tevékenységek szakmai színvonalának emelkedését elősegítő Szociális Munka Etikai Kódexe, ha a szakma művelői folyamatosan eljuttatják észrevételeiket, véleményüket, javaslataikat a kollégiumnak!

A segítő szakma hivatástudatának, erkölcsi értékeinek védelme nem külső hatalmak által, erővel ránk kényszerített feladatunk, hanem hivatásunkból adódó belső késztetés, szakmai tartásunk, becsületünk ápolásának közös ügye.

Gyakran félreértik az Etikai Kódex szabályainak célját és tartalmát, összekeverve e normákat a jogszabályokkal. Bár vannak hasonlóságok az etikai és jogi normák között, de nem árt felhívunk a figyelmet az eltérésekre is.

A jogszabályokhoz hasonlóan az etikai normák is igyekeznek megkülönböztetni azt, ami helyes, attól, ami helytelen. Ám, míg a jogszabályi normák sértése általában jogi következményként szankciókat von maga után – az etikai szabályok megsértésének a szakmai közösség megvetése lehet a következménye.

A jogszabályoknak gyakran az a céljuk, hogy a szankciók kirovásának fenyegetésével elretentsen a jogi normák megsértésétől – az etikai normák megfogalmazásával a kódex éppen hogy nem elrettenteni akar! A különösebb szankciókkal nem járó normasértések megállapításának az a legfontosabb célja, hogy el lehessen választani egymástól azt, ami tisztességes, becsületes és helyes („etikus”), attól, ami nem ilyen. A szakma, a hivatás tisztességének és becsületének védelme az Etikai Kódex legfontosabb tartalma: azok a kollégák, szociális segítő szakemberek, akik a kódex normáit követik, azok számíthatnak a szakmai közösség elismerésére és a velük való szolidaritásra.

Bár az Etikai Kódex is törekszik a teljes körű, összefüggő szabályozásra, e szabályozás teljessége és keménysége nem mérhető össze a jó jogszabályokéval. Az etikai szabályozás számol

azzal, ami a görög drámák óta az emberiség nehéz terhe és tapasztalata: olykor fontosabb normák védelme és képviselete más etikai szabályok figyelmen kívül hagyásával érvényesíthető. (Épp e prioritások mérlegelése az Etikai Kollégium egyik legfőbb szempontja az elé kerülő egyes esetek megítélésében.)

Másfelől, a jogszabályoktól elvárt teljes körűséget az Etikai Kódex azért sem tudja biztosítani, mert megalkotása során kizárólagosan a konszenzuselv, és nem a konzisztenciák eléréséhez könnyebb utat jelentő többségi elv a döntések meghozatalának elve. Igen egyszerűen: amiben nem sikerült konszenzusra jutni a hosszú előkészületek és viták során, azok a vitatott normák egyszerűen nem kerülnek be a kódexbe. (Így pl. a mostani módosítások, bár fontos hivatásbeli normák elveit rögzítik olyan kérdésekben, mint hogy a segítő szakemberektől a hivatali, hatósági ügyekben való részvételük során is elvárt, hogy megtartsák segítő – inkább az „ügyvédhez”, mintsem az „ügyészhez” hasonló – szerepkörüket, vagy hogy a munkahelyi viták és konfliktusok során elvárt a konfliktusban másik oldalon álló kollégák integritásának és kompetenciájának elismerése – de a normák részletesebb kibontásában és kifejtésében nem sikerült konszenzusokra jutni.)

Kérjük tehát kollégáinkat, hogy terjesszék és képviseljék a kódexben lefektetett erkölcsi értékeket és normákat, hogy a maguk hatókörében járuljanak hozzá közös etikai szabályaink védelméhez – és amennyiben szükségesnek látják, azok folyamatos megújításához is!

A 3SZ Etikai Kollégiumának nevében

Pál Tibor

a kollégium elnöke

Krémer Balázs

3SZ elnök